

1.2. Demogrāfiskais faktors un cilvēces vienotība

Špenglera filosofiskajā epopejā demogrāfiskais aspekts neeksistē. Viņš nerunā arī par cilvēces vienotību. Bet tā tas ir tikai līdz 2. sējuma 5.nodaļas apakšnodaļai „Mašīna”. Tātad līdz grāmatas pēdējai apakšnodaļai.

Pirmā sējuma ievadā ir runa par „cilvēces” mērķi. Špenglers kritiski atsaucās uz cilvēku māniju saskatīt savu izaugsmi un turpmāko attīstību. Cilvēki saprot, ka, piemēram, tūkstošgadīgs ozols vairs neturpina augt. Cilvēki dabā prot saskatīt noteiktu robežu. Viņi saprot, ka attiecīgā dabas parādība savā izaugsmē ir sasniegusi noteiktu robežu. Taču cilvēki šo robežu nespēj saskatīt savā dzīvē. „Cilvēcei” nav nekāds mērķis, nav nekādas idejas, nekāda plāna tāpat kā tas nav ozolam un citām dabas parādībām. „Cilvēce” ir zooloģisks jēdziens jeb tukšs vārds. Zemsvītras piezīmē Špenglers citē Gēti: „Cilvēce? Bet tā ir abstrakcija. Vienmēr dzīvoja tikai cilvēki, un dzīvos tikai cilvēki”.

Ja atmetam tukšo „cilvēces” vārdu, tad atklājās reālo formu bagātība. Neiepriecinošās vispasaules vēstures lineārās ainas vietā atklājās, kā tēlaini saka Špenglers, daudzu spēcīgu kultūru izrāde un katrai no tām ir sava forma, sava ideja, savas kaislības, sava dzīve, izjūtas, griba un sava nāve. Redzamas ir uzplaukstošas kultūras un novecojošas kultūras, tautas, valodas, patiesības, dievi, ainavas. Tas ir redzams tāpat kā ir redzami veci ozoli un jauni ozoli, bet nav redzama nekāda novecojoša „cilvēce”. Katrai kultūrai ir savas pašizteiksmes iespējas, kuras piedzimst, uzplaukst, novīst un nekad neatkārtojās. Tādējādi Špenglers netieši atgādina par savu pieeju uz kultūras mūžu lūkoties tāpat kā uz cilvēka mūžu ar tā galvenajiem dzīves etapiem.

Špenglera ieskatā katrai kultūrai ir sava likteņa ideja. Tas ir tāpēc, ka no vienas puses kultūra ir pirmsfenomens, bet liktenis ir esamības organiska loģika. Tāpēc katrai kultūrai ir savs liktenis. Katra kultūra ir vienas vienīgas savdabīgas dvēseles esamība un geštalts. Katrai kultūrai piemīt individuāls skatījums uz pasauli un individuāls pasaules izziņas veids, redzot un izzinot pasauli. Katrai kultūrai tāpat kā katram cilvēkam ir savs vēstures tips, kura ainā un stilā viņš apcer, jūt un pārdzīvo vispārējo un personisko, iekšējo un ārējo, vispasaules vēsturisko tapšanu un savu biogrāfisko tapšanu. Rietumu cilvēka autobigrāfiskā noslieksme, kas parādās jau gotikas laikmetā kā slepenas grēksūdzes simbols, bija pilnīgi sveša antīkā laikmeta cilvēkam. Antīkajā dvēselē nebija vēstures visaktuālākais orgāns – atmiņa, kas vienmēr saglabā personisko ainu, pēc tam nacionālo un vispasaules vēsturisko pagātni un savas, bet ne tikai savas, iekšējās dzīves gaitu.

Apakšnodaļā „Mašīna” Špenglers raksturo (mēs teiktu) zinātniski tehniskā progresa būtību un galvenos sasniegumus līdz savam laikam – XX gs. sākumam. Un, lūk, „mašīnu” izgudrošanā viņš atsaucas uz demogrāfiju – iedzīvotāju skaitu un tā saistību ar zinātniski tehniskajiem risinājumiem. „Mašīnu” klātbūtne veicina kultūru sakarus, planētas kultūru vienotību.

„Mašīnas” cilvēkiem tāpat kā pārējām dzīvajām būtnēm ir vajadzīgas, lai sevi uzturētu un aizsargātu. Tātad „mašīnas” ir cilvēka eksistenciālā nepieciešamība. Vēloties noskaidrot „mašīnu” vēsturisko izcelsmi, Špenglers izsakās par pirmatnējo cilvēku tieksmi savu dzīvi un savas dzīves vidi (dabu) analizēt teorētiski un praktiski, izdomas ceļā piemērojot ārējās dzīves atribūtus (dabu) savām vajadzībām. Cilvēks savā dzīvē domāšanu izmanto kā burvju atslēgu, pret izdomāto daudzās civilizācijās izturoties kā pret zināmu burvestību. Tāpēc „mašīna” ir Velna radījums. „Mašīnu” izdomāšana ir noslēgusies ar to, ka „mašīnas” ir kļuvušas cilvēka tirāns. Tā tas ir noticis, kā raksta Špenglers, „pašlaik Rietumu kultūrā”.

„Mašīnu” izdomāšana vairs nekalpo tikai vienai kultūrai. Špenglers raksta par uguns iegūšanu, metālu apstrādi, ieroču, darba rīku, sirpja, kuģa, ēku celtniecības, lopkopības (mēs teiktu) inovāciju kalpošanu dažādām kultūrām. Tātad runa ir par kultūru sakariem un kultūru attīstības elementiem, kuri neattiecas tikai uz vienu kultūru. Kultūru izolētība nepastāv. „Mašīnu” izdomāšana ir kļuvusi transkulturāla izpausme, faktors kultūru sakariem. Vēl Špenglers piemin tirdzniecības izvēršanos starpkontinentālā līmenī. Arī tas atsaucās uz kultūru vienotību. Tirdzniecība kļūst kultūru ekonomikas sastāvdaļa.

Špenglera grāmatā zinātniski tehniskā progresa autori ir faustiskie cilvēki, kuru tieksme izgudrot un atklāt ir unikāla. „Mūsu visai kultūrai ir pirmatklājēja dvēsele”. Tie ir Špenglera vārdi. Viņš raksta, ka tvaika mašīnas izgudrošana un pielietošana veicināja tādu iedzīvotāju skaita pieaugumu, par kādu nevarēja iedomāties neviena cita kultūra.

Tātad Špenglera ieskatā zinātniski tehniskais progress veicina dzimstības pieaugumu. „Mašīnas” ir demogrāfisks cēlonis. Tehniskās iespējas stimulē dzimstību. „Mašīnas” produkts ir iedzīvotāju skaita pieaugums. Špenglers noteikti zināja par dzimstības bumu Eiropā XIX gadsimtā. Viņš to izskaidro ar „mašīnu” izgudrošanu, radot iespēju palielināt dzimstību.

Nav daudz demogrāfiskā faktora adeptu. Nav daudz filosofu un zinātnieku (vēsturnieku, antropologu, kulturologu, sociologu u.c.), kuri demogrāfisko stāvokli uzskatītu par galveno faktoru cilvēces virzībā. Līdz šim zinātnē nav pieņemts pret demogrāfiju izturēties kā pret galveno apstākli, kas cēloniski iedarbojās uz cilvēces likteni un cilvēces kultūras procesiem, tos izraisot (kā cēlonis), nosakot (determinējot), veicinot vai pastiprinot, kā arī novājinot vai degradējot. Tas, ka demogrāfiskais stāvoklis (cilvēku dzimstība un mirstība, cilvēku kopskaits) ir galvenais stāvoklis, no kura ir atkarīga cilvēces gaita (civilizācija/kultūra), vēl nebūt nav zinātniskā norma. Joprojām cilvēces darbības, uzvedības un komunikācijas analītiskā gandrīz nemaz netiek runāts par demogrāfiskajiem apstākļiem kā attiecīgo procesu izšķirošo faktoru.

Tas šķiet dīvaini. Cilvēki taču vienmēr varēja ievērot, ka viens ir dzīve nelielā ģimenē, bet pavisam kaut kas cits ir dzīve lielā ģimenē. Tas attiecās arī uz citiem sociālajiem kolektīviem – ģintīm, ciltīm, tautām. Labi ir zināms, ka mazas tautas liktenis radikāli atšķiras no lielas tautas likteņa. Kopumā to pašu var teikt par cilvēci. 7-8 miljardus lielas cilvēces liktenis ir savādāks nekā 1-2 miljardus lielas cilvēces liktenis. Jēdzienu „masu sabiedrība”, „masu kultūra”, „masu cilvēks” radās tikai pēc tam, kad no XIX gadsimta uz planētas patiešām dzīvoja iedzīvotāju milzīgas masas. Hosē Ortega-Gasets par „masu sacelšanos” sāka sociāli filosofēt acīmredzot t.s. demogrāfisko emociju rezultātā. Viņš emocionāli raksta par jauno atklājumu – cilvēku masveidību uz ielas, baznīcās, kafejnīcās, vilcienos. Cilvēku masveidība atstāja dziļu emocionālo iespaidu. Cilvēku masveidība bija pilnīgi jauna un negaidīta izjūta.

Sergeju Kapicu var uzskatīt par demogrāfiskā faktora adeptu. Vēloties sastapt domubiedrus, viņš iepazītajā literatūrā ir noskaidrojis tikai dažus vēsturniekus, kuri ir izteikušies par demogrāfijas kardinālo lomu. Savukārt mūsdienu globālo sociālo procesu tāda ģeniāla analītiķa darbībā kā Sergejs Kurginjans arī nekas nav sastopams par demogrāfisko faktoru. Joprojām valda klusums sociālajā filosofijā, politiskajā filosofijā, starptautisko attiecību filosofijā. Teiksim, Eiropas liktenis (migrācija, eiropiešu novecošana un izmiršana) arī nav pamudinājis pievērsties demogrāfiskajam faktoram kā galvenajam faktoram. Slavenā koncepcija par civilizāciju sadursmi arī iztika bez demogrāfiskās analīzes; respektīvi, demogrāfiskās pārejas (1960.-2050.g.) interpretācijas.

Mūsdienu demogrāfiskās pārejas izpratnē aktuāli ir daudzi jautājumi. Bez atbildes uz daudziem jautājumiem nav iespējams iegūt skaidrību par neparastajiem demogrāfiskajiem notikumiem uz Zemes.

Atbildes uz demogrāfiskajiem jautājumiem vēlējās noskaidrot Sergejs Kapica. To viņš saka par savas koncepcijas jēgu. Sergejs Kapica vēlējās izprast, kas notiek ar cilvēci un kas notiek mūsdienās. Tāpat viņš vēlējās apjaust cilvēces turpmāko likteni.

Sergejs Kapica par vissvarīgāko uzskata demogrāfisko imperatīvu. Tātad runa ir par demogrāfiju kā neatlaidīgu prasību, nepieciešamību. Pret demogrāfisko imperatīvu nākas izturēties I.Kanta garā, kad imperatīvs ir vispārējs obligāts likums neatkarīgi no apstākļiem ikvienā gadījumā.

Demogrāfiskajam imperatīvam ir galvenā loma planetāri globālajās norisēs. Cilvēces esamība ir atkarīga no cilvēces iekšējās dabas, bet nevis no resursiem – enerģētiskajiem, ekoloģiskajiem, izejvielu un citiem. Nevis resursi limitē cilvēces attīstību, bet gan cilvēces iekšējā daba. Tāds ir Sergeja Kapicas viedoklis.

Sergejs Kapica ir atbildējis uz tādu ļoti svarīgu jautājumu kā demogrāfiskās pārejas cēlonis. Viņš savos darbos runā par demogrāfisko pārmaiņu iemeslu. Viņa ieskatā galvenais cēlonis ir jau

minētā cilvēces iekšējā daba – cilvēka apziņa, cilvēka prāta evolūcija. Viņš raksta par to, ka cilvēks kādreiz iemācījās runāt, dzīvo informācijas pasaulē, prot pārraidīt informāciju no vienas paaudzes uz otru paaudzi. Turpretī pašlaik totālā informācijas sabiedrībā cilvēka prāta attīstība ir nonākusi līdz kaut kādai robežai. Cilvēka prāta turpmākajai pastāvēšanai ir nepieciešamas jaunas programmas tāpat kā jaunas programmas tiek gatavotas datoram.

Sergejs Kapica norāda, ka cilvēka apziņas attīstība sākās ar gēna HAR1F mutāciju pirms 7-5 miljoniem gadu. Minētais gēns lika pamatus cilvēka apziņas evolūcijai. Sergeja Kapicas pārliecībā cilvēku skaita pieaugums ir vienots ar apziņas attīstības potenciālu, bet nevis ar dažādu eksistencei nepieciešamo resursu potenciālu, kā domāja Maltuss. Cilvēces pieauguma ātrumu nosaka cilvēces iekšējās dinamikas raksturs.

Sergeja Kapicas koncepcijā būtisks moments ir attieksme pret cilvēces vienotību. Viņa koncepcijā cilvēce ir vienots objekts. Cilvēce pastāv kā globāla struktūra. Tā ir pašorganizācijas struktūra.

Starp cilvēkiem eksistē mijiedarbība. Par to liecina cilvēces planetārā pieauguma modelēšana, izmantojot matemātiskos modeļus. Sergejs Kapica uzsver, ka Zemes iedzīvotāju skaita pieauguma ātrums ir „proporcionāls iedzīvotāju skaitam kvadrātā”. Jo tālāk senatnē, jo lielāku laiku prasa izmaiņas; jo tuvāk mūsdienām, jo izmaiņas risinās ātrāk. Ja agrāk izmaiņas aizņēma gadu tūkstošus un daudzus gadsimtus, tad tagad viss izmainās 90 gadu laikā. Demogrāfiskās pārejas laikā (1960.-2050.g.) izmainās cilvēces visi segmenti – ģimene, valsts, garīgā kultūra, cilvēku sociālās organizācijas formas.

Cilvēces demogrāfiskā aina stabilizēsies pēc 2050.gada. Uz planētas cilvēku skaits stabili saglabāsies 10-11 miljardu apjomā. Savukārt demogrāfiskās pārejas kulminācija tika sasniegta ap 2000.gadu. Tolaik gadā uz planētas piedzima 87 miljoni jeb 240 000 diennaktī.

Dotais zīmējums ir ļoti svarīgs. Sergejs Kapica tajā ir atspoguļojis demogrāfisko virzību no XVIII gs.vidum līdz XXII gs. Redzams iedzīvotāju skaita pakāpenisks pieaugums gada laikā līdz XX gs.vidum, kad sākās demogrāfiskā pāreja jeb demogrāfiskais sprādziens, demogrāfiskā revolūcija. Ja līdz XX gs.vidum gada laikā iedzīvotāju skaits pārāk krasi nepieauga, tad no 1960.gada līdz 2000.gadam tas pieauga neredzēti krasi. Kā vērtē S.Kapica, tik krass kāpums bija pirmo reizi cilvēces pastāvēšanas laikā. Pēc 2000.gada iedzīvotāju skaita kāpums gada laikā pakāpeniski samazinās.

Zīmējums liecina, ka planētas iedzīvotāju pieaugums tiek iedalīts divās daļās – 1) attīstīto valstu iedzīvotāju skaita pieaugums (melnā krāsā iezīmēts) un 2) jaunattīstības (*развивающиеся*) valstu iedzīvotāju skaita pieaugums (baltā krāsā iezīmēts). Starp abām daļām vienmēr ir pastāvējusi atšķirība. Ja līdz XX gs. vidum iedzīvotāju pieaugums gada laikā abās daļās būtiski neatšķīrās un priekšgalā bija „melnās” daļas pieaugums, tad no XX gs. vidus aina kardināli

izmainījās. Neparasti lielā apjomā priekšgalā izvirzījās „baltās” daļas pieaugums. Tātad jaunattīstības valstu iedzīvotāju skaita pieaugums gada laikā. Citiem vārdiem sakot, Āfrikas, Tuvo Austrumu, Āzijas un citu „krāsaino” rasu pieaugums, kas ir kolosāli liels, salīdzinot ar „baltās” rases demogrāfisko virzību. Labi ir zināms par dzimstības straujo samazināšanos „baltās” rases tautās. Demogrāfiskās pārejas laikā, piemēram, āfrikāņu sievietēm fertilitātes koeficients ir 5-6, bet latviešu sievietēm 1,2-1,3. Latvijā mirstība ir ievērojami lielāka nekā dzimstība.

Dotais zīmējums ir ļoti svarīgs. Taču tas izraisa daudzus jautājumus, uz kuriem skaidras un noteiktas atbildes nav Sergeja Kapicas tekstos.

Vai tomēr reāli var runāt par cilvēces vienotību, ja pastāv divas demogrāfiskās daļas? Kas liecina par to, ka šo daļu identitāti nosaka saimnieciskā attīstība? Kā saimnieciskā attīstība atsaucās uz demogrāfisko ainu? Kas no attīstības viedokļa pamudināja dalīt cilvēci divās daļās jau XVIII gs.? Kas vispār ir attīstīta valsts un jaunattīstības valsts, teiksim, no kultūru relativisma koncepcijas viedokļa? Kāpēc cilvēces dalījums nenotiek no rases viedokļa? Vai cilvēka apziņas/prāta līmenis vienādi atsaucās uz visu rasu demogrāfisko virzību?

Zinātne ir pārliecināta par intelektuālās attīstības atšķirībām, vērtējot dažādas rases. Demogrāfiskajā pārejā uzmanības centrā ir „krāsainās” rases. Tātad ar tām XX gs. vidū notika kaut kas neparasts. Proti, saskaņā ar S.Kapicas skaidrojumu kaut kas neparasts notika šo rasu apziņā. Nevienam nav noslēpums šo rasu pārstāvju apziņas iezīmes, izglītības līmenis, ko nevar pozitīvi vērtēt saskaņā ar „balto” cilvēku kritērijiem.

Ļoti iespējams, Sergejs Kapica daudz ko nepateica politikorektu apsvērumu dēļ. Īpaši attiecībā uz rasu specifiku. Nav pieņemts atklāti izsacīties par rasu atšķirībām. Ļoti iespējams, demogrāfisko procesu pamatā tika izvirzīta samērā abstraktā atsauksme uz cilvēka apziņu tāpēc, ka autoram nav pieņemams kaut kāds mistiski transcendentāls izskaidrojums cilvēces demogrāfiskajai virzībai, kā arī kosmisko parādību determinisms Čiževska garā.

Demogrāfiskās pārejas cēloņa un īpatnību skaidrojumā grūti ir neatcerēties kultūras attīstības vēsturiskās likumsakarības, kuras ir vairākus tūkstošus gadus ilgas pieredzes apkopojums planetārā mērogā.

Piemēram, šādu likumsakarību, Tautu pastāvēšana jeb sociāli kulturoloģiskais stāvoklis nav vēsturiski nemainīgs fenomens. Tautu pastāvēšanas sociālais un kultūras stāvoklis mainās, jo vēsturiski mainās kultūras organizatoriski regulējošās kārtības nosacījumi. To diktē, piemēram, cilvēku skaita nemitīgais pieaugums. Tā rezultātā nosacījumi kļūst komplicētāki. Mainās arī kultūras ārējās manifestācijas formas, - tās kļūst sarežģītākas. Šodien šīs formas funkcionē planetārā mērogā.

Katra tauta attīstītās savā tempā atkarībā no cilvēku skaita, ģeogrāfiskajiem apstākļiem, kultūras telpas izolētības, dabas apstākļiem, dzīvei nepieciešamo resursu bagātības utt.

Vēsturiskās attīstības gaitā pieaug cilvēku darbības specializācija, kas savukārt veicina kultūras izmaiņu tempu, - tas kļūst arvien straujāks. Jo tuvāk mūsdienām, jo straujāks. Pašlaik, XXI gadsimta sākumā, kultūras izmaiņu temps daudziem šķiet nenormāli straujš.

Kultūras izmaiņu temps atsaucās uz etniski sociālajām attiecībām visdažādākajos aspektos: asinsradnieciskajām attiecībām, reliģiski politiskajām, nacionāli politiskajām, tagad – globāli multikulturālajām attiecībām.

Tajā pašā laikā kultūras izmaiņu temps ir atkarīgs no lokālās kultūras savdabības, kas būtiski ietekmē kultūras dinamiku. Lēni mainīgai kultūrai ir savas īpatnības visās jomās.

Kultūras dinamika likvidē stagnāciju jeb lokālo specifiku, jo komunikatīvā izolācija rada stagnāciju. Izolāciju veicina vairāki faktori: ģeogrāfiskie, valodas, reliģiskie, tautas mentalitātes.

Svarīga ir arī šāda likumsakarība. Kultūras vēsturiskā attīstība atsaucās uz antropoloģisko sfēru; proti, jo augstāka kultūras attīstība, jo cilvēks iegūst lielāku sociālo brīvību un zūd cilvēka kontrole, kuru var veigt kultūras dažādi institūti. Tādējādi kultūras attīstības dinamika un kvalitāte organiski atsaucās uz indivīda brīvību. Citiem vārdiem sakot, kultūras attīstības līmenis nosaka indivīda sociālās brīvības parametrus. Piemēram, kultūras attīstības līmenis var veicināt multikulturālisma koncepta rašanos kā jaunu sociālās brīvības parametru kultūrā.

Indivīda sociālo brīvību ietekmē ne tikai kultūras attīstības līmenis. Ietekmē arī kultūras sociālā struktūra; jo komplicētāka ir kultūras sociālā struktūra, jo lielāka ir indivīda sociālā brīvība. Komplicētajā sociālajā struktūrā atslābst indivīda sociālās kontroles mehānismi. Tā, piemēram, preambulas kņada Latvijas politiskajā dzīvē 2013.gada rudenī ir saistīta ar velmi radīt jaunus un stingrākus sociālās kontroles mehānismus. Tas liecina par kultūras zemo līmeni, degradāciju. Par indivīda sociālās kontroles mehānismu jāklūst katra indivīda attieksmei pret lokālo paranoju – „okupāciju”. Saskaņā ar šo destruktīvo mehānismu (kritēriju) katra indivīda sociālo vērtību izšķir viņa atbilde uz jautājumu, vai viņš atzīst „okupāciju” jeb viņš neatzīst „okupāciju”.

Mūsdienu postindustriālajā sabiedrībā kultūras attīstības vektors nodrošina vēl lielāku indivīda sociālo brīvību nekā agrāk, praktiski garantējot sociālās uzvedības maksimālu brīvību.

Cilvēka sociālo uzvedību regulē dzīvniecisko instinktu sistēma, ko cilvēks iegūst ģenētiski un kas nosaka tipiskas reakcijas saskarsmē ar tipiskām dzīves situācijām. Antropoģenēzes laikā dzīvnieciskie instinkti tika papildināti, nomainīti ar etniskajām paražām kā sociālās uzvedības programmām. Etniskā paraža tāpat kā dzīvnieciskais instinkts ir tipiska reakcija saskarsmē ar tipisku dzīves situāciju. Taču etniskās paražas informatīvais pamats acīmredzot ir apziņas arhetipi un mentalitāte, kas netiek mantota ģenētiski, bet translējās atdarināšanas formā, bērniem atdarinot vecākus. Protams, jautājums par ģenētiski mantoto vai nemantoto materiālu ir komplicēts, un šajā ziņā var būt dažādi viedokļi, balstoties uz pētījumu rezultātiem. Etniskās paražas (ģenētiski nemantotā materiāla) nostiprināšanā liela loma ir audzināšanai un izglītībai.

Industrializācijas, urbanizācijas vēsturiskajā laikmetā indivīda sociālā uzvedība lielā mērā vairs nav tipiska reakcija saskarsmē ar tipisku dzīves situāciju. Nepieciešama sociālās uzvedības cita modalitāte, kura balstās uz indivīda spēju operatīvi improvizēt netipiskās dzīves situācijās.

Etniskās paražas sociālās uzvedības programmas vietā formējās racionālās uzvedības programma. Tajā nav imperatīvas nostādnes. Visu nosaka pats indivīds – viņa prāts. Un, lūk, tiesības racionāli rīkoties, atbilstoši savam prātam, ir indivīda brīvība. Savukārt sabiedrības uzticība indivīda prātam veicina sociālās kontroles atslābumu, atsakoties detalizēti uzraudzīt indivīda sociālo uzvedību un neiejaucoties viņa dzīvē, viņa realizētajā sava ārējā tēla propagandā un citās darbībās, kas nav bīstamas pārējiem sabiedrības pārstāvjiem.

Mūsdienās uzplaukst iracionālisms un nākas konstatēt prāta destruktiju. Tātad – prāta sabrukumu. Sabiedrība vairs nevar ideāli paļauties uz indivīda prāta racionālismu. Indivīds var rīkoties neprātīgi – iracionāli.

Tāds stāvoklis diktē nepieciešamību pārskatīt sociālās uzvedības kontroles mehānismus, tos speciāli aktualizējot un izdomājot jaunus mehānismus. Latvijas izdomātais „okupācijas” kritērijs var būt saistīts ar iracionālisma uzplūdiem vietējā sabiedrībā, jo nākas pastiprināt indivīda sociālo kontroli prāta sabrukuma periodā.

Tomēr realitāte ir cita. Minētais kritērijs liecina par prāta sabrukumu politiskajā dzīvē, jo „okupācija” ir ideoloģiskais mīts un faktiski iracionāla konstrukcija pati par sevi. Šī kritērija izvēle neliecina par racionāli konstruktīvu mēģinājumu nostiprināt indivīda sociālās uzvedības kontroli iracionālisma uzplūdu periodā.

Tātad attīstības likumsakarība ir šāda. Cilvēces vēsturē sociālās uzvedības programmas ir mainījušās. To evolūcija virzās no dzīvniecisko instinktu dominēšanas populācijā uz etnisko paražu dominēšanu un tālāk uz brīvu racionālo sociālo uzvedību pilsoniskajā sabiedrībā industriālisma un postindustriālisma laikmetā.

Postcilvēku bioloģiskās evolūcijas laikmetā noteikti iederas viena likumsakarība: jo lielāks iedzīvotāju skaits, jo zemāka tā cilvēciskā kvalitāte, proti, cilvēciskās kvalitātes vidējais līmenis. Tagad mums ir 7 un vairāk miljardi. Taču Platons un Aristotelis savas sociāli politiskās konstrukcijas plānoja tikai dažiem tūkstošiem iedzīvotāju, pie tam vēl automātiski cilvēkus nodalot divās daļās – brīvajos cilvēkos un vergos. Vergi tika pilnā mērā ignorēti jebkurā diskursā kā totāli nevērtīgs cilvēciskais materiāls. Platons uzskatīja, ka ideālā valstī nedrīkst būt vairāk kā 5040 brīvo pilsoņu. Vīriešiem bērni drīkst būt tikai 30-55 gadu vecumā. Aristotelis rakstīja par sociālās harmonijas saistību ar valsts iedzīvotāju skaitu: valstī sociālā harmonija nav iespējama, ja pārāk liels iedzīvotāju skaits. Pārāk liels iedzīvotāju skaits izraisa noziedzību un nabadzību.

Viņš atzina nepieciešamību likvidēt slimos bērnus vai „liekos” jaunpiedzimušos. Skaidrs, ka miljardos skaitāmais iedzīvotāju skaits ļoti būtiski atsaucās gan uz cilvēcisko kvalitāti, gan sociālās organizācijas formām. Rezultāts ir pašlaik zināms – postcilvēki un postkultūra. Es varu pieļaut, ka 10-11 miljardu sasniegšanas laikā vajadzēs citus jēdzienus – pospcilvēki un postpostkultūra.

Šodien „balto” cilvēku dzīvei ir regresīva trajektorija. Galvenokārt regresīva cilvēciskās kvalitātes jomā, apliecinot prāta un morāles destruktiju. Par to rakstīja Sergejs Kapica. Vienīgi viņš nerakstīja par iemeslu. Bet iemesls ir demogrāfiskā pāreja, kuras laikā „baltie” izmirst un acīmredzot mūsu gadsimta vidū būs tikai viena desmitā daļa no planētas iedzīvotājiem. „Baltie”, jūtot savu bēdīgo galu, vairs ne par ko nedomā, dzīvo tikai tagadnei un sava ķermeņa lutināšanai.

Citu rasu dzimstības krasais pieaugums manāmi atsaucās uz migrāciju. Īpaši smagi migrācijas slogu izjūt eiropieši, jo uz Eiropu migrē citu rasu ļoti zems cilvēciskais kontingents.

Latvijas sabiedrības šodienas dzīves regresīvo trajektoriju nosaka vairāki faktori.

Pirmkārt, padomju laika elites ignorēšana un nostumšana perifērijā, un jaunas „elites” formēšana praktiski no tautas padibenēm – alkātīgiem, neinteliģentiem, pusizglītotiem morāli bezprincipiāliem tiem. Tā rezultātā tika izveidota krimināla valstiskā sistēma, tika veiksmīgi realizēta visu sociālo slāņu iesaistīšana korupcijā, zagšanā un dažādās blēdībās. Turklāt valdošā kriminālā kliķe nav spējīga konstruktīvi organizēt un vadīt valsts dzīvi.

Otrkārt, jaunās un savā attīstībā nenobriedušās latviešu tautas cilvēciskā kvalitāte (mentalitāte) ir ļoti piemērota postindustriālisma un postmodernisma laikmeta galvenajām tendencēm – patērēšanas un dzīves baudīšanas kultam. Tie tautas pārstāvji, kuru dzīvē prioritāte ir garīgajām vērtībām, ir reāli neliela margināla grupa, kura var savu pozīciju demonstrēt Internetā, bet kuras viedoklis nav vajadzīgs tautas lielākajai daļai. Praktiski vismazāk tas ir vajadzīgs vidējai un jaunākajai paaudzei. Svarīga loma ir tautas antiintelektuālisma noslieksmēm, jebkuru intelektuālo procesu noraidot vai pārvēršot pseidointelektuālā murgošānā.